

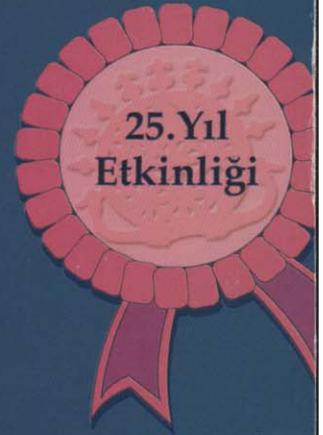

ankara üniversitesi
tömer
25.YIL

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde **YENİ ÇALIŞMALAR**

8. Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu Bildirileri

6 - 7 Mart 2009, Ankara

Ankara 2010

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	3
------------	---

I. BÖLÜM: KURUMLAR VE ÜLKELER

• Uluslararası Burch Üniversitesi.....	9
<i>Mustafa Arslan</i>	
• Ulusal Chengchi Üniversitesi.....	11
<i>Shih-Kang (Hasan) Peng</i>	
• İsviçre Lal Dil Okulu.....	14
<i>Güher Haus</i>	
• İsviçre Uppsala Üniversitesi.....	15
<i>Éva Á. Csató Johanson-Songül Kilimci</i>	
• Türkiye Dilmer Dil Öğretim Merkezi.....	16
<i>Recai Ünal</i>	
• Türkiye Gazi Üniversitesi.....	19
<i>M. Fatih Kirişçioğlu</i>	
• Yemen Sana'a Üniversitesi.....	21
<i>Faruk Bozgöz</i>	
• Yunanistan Balkan Araştırma Enstitüsü.....	28
<i>Sancar Sönmez</i>	
• Bosna-Hersek Tuzla Üniversitesi.....	31
<i>Genç Osman Geçer</i>	
• Macaristan P. Pázmány Katolik Üniversitesi.....	42
<i>Eva Csaki</i>	
• Güney Kore Hankuk Üniversitesi.....	45
<i>Jaemahn Suh</i>	
• Kazakistan El-Farabi Milli Üniversitesi.....	48
<i>Zubaida Shadkam</i>	
• Makedonya Üsküp Kril ve Metodi Üniversitesi.....	51
<i>Abdülkadir Hayber</i>	
• L. N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi.....	57
<i>Lazzat Urakova</i>	
• Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi.....	60
<i>Kaliya Kulaliyeva</i>	
• Kırgızistan'da Türkçe Öğretimi.....	69
<i>Ali Daşman</i>	
• Fransa'da Türkçe Öğretimi.....	80
<i>Mehmet Akıncı-Ayşe Jolly</i>	

• İran'da Türkçe Öğretimi	97
<i>Ali Temizel</i>	
• Litvanya Vilnius Üniversitesi.....	108
<i>Galina Miskiniene-Natela Nasibova</i>	
• Kırım'da Türkçe Öğretimi	112
<i>Turhan Kaya</i>	

II. BÖLÜM: MATERYALLER VE PROJELER

• Turks-Türkçe: Stap Voor Stap Leerboek Met Oefeningen	125
<i>Semahat Resmi</i>	
• www.kedieg.gr Web Sitesi	127
<i>Sofia Prokou-Hasan Kaili-Eleni Karantzola-Maria Soukalopoulou</i>	
• Türkçe Okuma Kitabı	134
<i>Hasan Kaili-Aytaç Çeltek</i>	
• Dilbilgisi ve Sözcük Öğretiminde Kullanılanmak Üzere Hazırlanmış Yapbozlar.....	146
<i>Nurdane Mumcu Öz-Doğan Gürpınar</i>	
• Bildirme ve Dilek Kiplerinin Yabancılara Öğretimi	151
<i>Dursun Köse</i>	
• Türkçe Araştırma Kitabı	154
<i>Güliden Tüm</i>	
• Bilgisayar Destekli C-Testi İle Genel Türkçe Seviyesinin Ölçülmesi	166
<i>Mesut Gönç</i>	
• Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifikası.....	171
<i>Dönercan Dönük-Ata Tezbaşaran-Orhan Özdemir-Şaziye Yaman-Oğuz Ergene</i>	
• Türkçe Sertifika Programları	174
<i>Aydın Ziya Özgür-M. Emin Mutlu</i>	
• Dil Çarşısı.....	186
<i>Mustafa Arslan</i>	
• Türkçe Eğitim Projesi	194
<i>Shih-Kang (Hasan) Peng</i>	

III. BÖLÜM: ARAŞTIRMA VE İNCELEMELER

• Türkçede Kelime Çekiminde Tabanın Değişmesi ve Türkçenin Öğretiminde Yarattığı Sorunlar	199
<i>Ceval Kaya</i>	
• Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Ana Sorunlar.....	202
<i>İbrahim Akış</i>	

• Makedonya'da Türkçe Öğretimi.....	204
<i>Gülbahram Jiyembayeve</i>	
• Kırgızca ve Türkçe Öğretiminde Tuzak/Ortak Sözcüklerin Öğretimi Sorunu.....	207
<i>Muhittin Gümüş</i>	
• Yabancılara Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Bazı Düşünceler	214
<i>Hayrettin Ayaz-Ahmet Akkaya</i>	
• Yöntem Sonrası Dönem ve Yabancı Dil Olarak Türkçe.....	219
<i>Derya Yaylı</i>	
• Türkçe Öğrenen Yabancıların Okuma Sırasında Yaptıkları Hatalar Üzerine Tespitler.....	224
<i>V. Savaş Yelok-K. Kaan Büyükkiz</i>	
• Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Temel Kullanıcılar İçin Görev Odaklılık.....	235
<i>Bahar Akbal</i>	
• Yabancılar İçin Türkçe Eğitiminde Orta Seviye (Sorunlar, Sonuçları ve Çözüm Önerileri).....	247
<i>Sevim Yılmaz Önder</i>	
• Türkçe Öğretimine ve Kelime Hazinesine Katkıda Bulunmak İçin Kırgızca ve Türkçe Atasözleri ve Deyimler Üzerine.....	259
<i>Venera Turatbek Kızı</i>	
• Yabancılara Türkçe Öğretimi Konusunda Karşılaşılan Sorunlar, Çözüm Önerileri, Kullanılan Yöntemler: İsveç Örneği	262
<i>Éva Á. Csató Johanson-Songül Kilimci</i>	
• Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sinema Filmlerinden Yararlanma	268
<i>Ethem Bilen</i>	
• Türkçenin Farklılıklarının Yabancılara Öğretilmesi Üzerine	274
<i>M. Metin Karaörs</i>	
• Türkiye Türkçesi İle Azerbaycan Türkçesi Arasındaki Ses ve Mânâ Bakımından Farklı Kelimeler.....	291
<i>Salih Savaş</i>	
• Türkçenin Bir Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Fiil-Tamlayıcı İlişkileri ve Hal Eklerinin Öğretimi Üzerine	299
<i>Ömer Solak</i>	
• Yemen'de Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Müfredatı ve Yemenli Öğrencilere Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar.....	308
<i>Faruk Bozgöz</i>	
• Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültür Unsuru Taşıyan Kelimelerin Rolü.....	316
<i>Volodimir Pidvoyniy-Anna Kostiuk</i>	
• Konu Odaklı Ünitelerle İleri Düzey Türkçe Öğretimi.....	321
<i>Celile Eren Ökten-Ertuğrul Ökten</i>	

• Makedonya'da Türkçe Öğretimi.....	204
<i>Gülbahram Jiyembayeva</i>	
• Kırgızca ve Türkçe Öğretiminde Tuzak/Ortak Sözcüklerin Öğretimi Sorunu.....	207
<i>Muhittin Gümüş</i>	
• Yabancılara Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Bazı Düşünceler	214
<i>Hayrettin Ayaz-Ahmet Akkaya</i>	
• Yöntem Sonrası Dönem ve Yabancı Dil Olarak Türkçe.....	219
<i>Derya Yaylı</i>	
• Türkçe Öğrenen Yabancıların Okuma Sırasında Yaptıkları Hatalar Üzerine Tespitler.....	224
<i>V. Savaş Yelok-K. Kaan Büyükkiz</i>	
• Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Temel Kullanıcılar İçin Görev Odaklılık	235
<i>Bahar Akbal</i>	
• Yabancılar İçin Türkçe Eğitiminde Orta Seviye (Sorunlar, Sonuçları ve Çözüm Önerileri).....	247
<i>Sevim Yılmaz Önder</i>	
• Türkçe Öğretimine ve Kelime Hazinesine Katkıda Bulunmak İçin Kırgızca ve Türkçe Atasözleri ve Deyimler Üzerine.....	259
<i>Venera Turatbek Kızı</i>	
• Yabancılara Türkçe Öğretimi Konusunda Karşılaşılan Sorunlar, Çözüm Önerileri, Kullanılan Yöntemler: İsveç Örneği	262
<i>Éva Á. Csató Johanson-Songül Kilimci</i>	
• Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sinema Filmlerinden Yararlanma	268
<i>Ethem Bilen</i>	
• Türkçenin Farklılıklarının Yabancılara Öğretilmesi Üzerine	274
<i>M. Metin Karaörs</i>	
• Türkiye Türkçesi İle Azerbaycan Türkçesi Arasındaki Ses ve Mânâ Bakımından Farklı Kelimeler.....	291
<i>Salih Savaş</i>	
• Türkçenin Bir Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Fiil-Tamlayıcı İlişkileri ve Hal Eklerinin Öğretimi Üzerine	299
<i>Ömer Solak</i>	
• Yemen'de Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Müfredatı ve Yemenli Öğrencilere Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar.....	308
<i>Faruk Bozgöz</i>	
• Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültür Unsuru Taşıyan Kelimelerin Rolü.....	316
<i>Volodimir Pidvoyniy-Anna Kostiuik</i>	
• Konu Odaklı Ünitelerle İleri Düzey Türkçe Öğretimi.....	321
<i>Celile Eren Ökten-Ertuğrul Ökten</i>	

• Özbek Öğrencilere Türkçenin Öğretmesinde Karşılaşılan Aldatıcı Kelime, Alfabe ve Telaffuz Kaynaklı Zorluklar.....	328
<i>Hüseyin Yıldırım</i>	
• Arnavutluk'ta Türkçe Öğrenenlerde Karşılaşılan Telaffuz Hatalarının Sebepleri ve Çözüm Yolları	341
<i>Bünyamin Çağlayan</i>	
• Türkiye Türkçesi Öğretiminde Kırgız Öğrencilerin Karşılaştıkları Morfolojik Sorunlar ve Çözüm Yolları	347
<i>Gülsanam Abduvaliyeva</i>	
• Yabancılar Türkçe Öğretiminde Partisiplerin (Sıfat-Fiillerin) Kavratılmasındaki Gücül Sorunlar.....	356
<i>Emel Kaya Gözülü</i>	
• Erken Yaşta Öğrenenler İçin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde İçerik Odaklılık	363
<i>Zeynep Duygu Yeniyay</i>	
• Sempozyuma Katılanlar	384

FRANSA'DA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

•

Mehmet AKINCI - Ayşe JOLLY

GİRİŞ

Fransa'da Türkçe eğitimi ilk önce 1978 yılında *Anadili ve kültür dersleri* (Enseignement des Langues et Cultures d'Origine, kısa adıyla ELCO) ile başlamış, 1994'te Türkçe dersinin *Yabancı Dil* olarak orta öğretim programına (Enseignement des Langues Vivantes) alınmasının yasalaşmasıyla da iki kapsamlı bir çerçeveye oturmuştur. Bu makalede, bu iki sistemi de Türkçe eğitimi açısından inceleyip bugün varılan noktaya değineceğiz. Her iki bölümde de Türkçe öğretiminin son durumunu inceleyerek sorunlara ve önerilere yer vereceğiz.

1. Ana dil olarak Türkçe öğretimi

1.1. Tarihçe

Fransa'daki Türkler 1974-1975 yıllarından itibaren aile birleşimi politikasından erken faydalanarak yoğun bir şekilde memlekette kalan eşleri ve orada doğan ilk çocuklarını yanlarına almaya başladılar (Akıncı, 2008; Kastoryano, 2003; Manço, 2004). Bu aile birleşimi kapsamında belirli yaşlarda Fransa'ya gelen çocukların eğitim sorunlarına çözüm bulmak Fransız hükümeti için acil bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu durum karşısında, başlangıçta göçmen çocuklarının Fransız okuluna uyumunu sağlamak ve kendi ülkelerine geri döndüklerinde oradaki uyumuna katkıda bulunabilmek amacıyla ELCO dersleri başlatılmıştır. Hatta bu derslerin çoğu kez göçmenlerin geldikleri ülkeler tarafından da başlatılması talep edilmiştir. Böylece Fransa'da tarihi sıralamaya göre, 1973'te Portekiz ile, 1974'te İtalya ve Tunus ile, 1975'te Fas ve İspanya ile, 1977'de Yugoslavya ile, 1978'de Türkiye ile ve son olarak da 1981'de Cezayir ile karşılıklı anlaşmalar çerçevesinde Fransız ilkokullarında, yukarıda adı geçen ülkeler tarafından gönderilen öğretmenler aracılığıyla göçmen çocuklarına yönelik anadili eğitimleri başlamıştır (Akıncı, 2009; Gautier-Kızılyürek, 2007; Petek, 2005). Kısa sürede yoğun taleple karşılaşılnca ve çocuğun anadili eğitimini devam ettirebilmesi için, dersler ortaokullarda ve meslek liselerinde de verilmeye başlanmıştır.

Türkçe anadili ve kültür derslerine, 1998'e kadar Türkiye'den gönderilen öğretmenler Fransızca bilmediğinden dolayı yerel okul yönetimleriyle hiçbir bağlantı kurulmadan devam edilmiş, sonraları ise Türkiye'de Fransızca sınavına tabi tutulup başarılı olanlar gelmeye başlayınca yerel eğitim kurumlarıyla bir şekilde bağlantı kurulması kolaylaşmıştır. Şu ana kadar da böyle devam etmektedir.

Geçen zaman içerisinde, bu dersler Fransa'da kalıcı hale gelen göçmenlerin gereksinimlerine göre şekillenmeye başlamıştır. Son zamanlarda ELCO dersleri daha çok öğrencilere kültürleri hakkında bilgi vermeyi ve buldukları ülke ile kendi ülkeleri arasındaki farklılıkları ortaya koymayı sağlamaya çalışmaktadır.

Aşağıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere, zamanla ELCO derslerini takip eden öğrenci sayısında tüm ülkeler için büyük bir düşüş söz konusudur.

Tablo 1: Fransız ilkokullarında ELCO derslerini takip eden öğrencilerin ülkelerine ve belirli eğitim yıllarına göre dağılımları (Kaynak: Fransa Millî Eğitim Bakanlığı, 2004).

Ülke adı	1984/1985	1990/1991	1997/1998	1999/2000	2000/2001	2002/2003
Cezayir	36 345	12 000	9 421	8 600	7 948	7 498
Fas	10 427	28 000	28 451	27 279	23 514	23 223
Tunus	8 471	9 100	5 831	5 457	5 110	5 131
İspanya	8 364	3 200	1 366	1 327	1 072	1 073
İtalya	14 398	12 700	10 173	11 322	8 102	2 640
Portekiz	41 419	22 000	10 105	10 625	9 371	7 741
Türkiye	14 783	16 500	13 934	12 883	11 464	12 832
Yugoslavya	3 325	1 650	188	- -	30	129
Toplam	137 532	105 150	79 469	77 493	66 611	60 267

Her ne kadar Fransız resmi makamlarına göre 2002-2003 yılları arasında Türkçe derslerine katılan ilkokul öğrenci sayısı 12 832 ise de Paris Eğitim müşavirliği, Lyon ve Strazburg ataşeliklerinin verdikleri bilgiler doğrultusunda 2008-2009 ders yılı için derslere katılan öğrencilerin sayıları toplam 16 375'tir. Aşağıdaki tablo, 2008-2009 yılı için Türkçe ELCO derslerini takip eden Türk öğrencilerinin seviyelerine ve Fransa'daki üç idarî bölgeye göre dağılımlarını göstermektedir:

Tablo 2: Fransız ilk ve ortaokullarında ELCO derslerini takip eden öğrencilerin ve öğretmenlerin seviyelere ve bölgelere göre dağılımları (Kaynak: Paris Eğitim Müşavirliği, Lyon & Strazburg Eğitim Ateşelikleri, 2009).

	Paris Eğitim Müşavirliği	Strazburg Eğitim Ateşeliği	Lyon Eğitim Ateşeliği	Toplam	2002-2003 ¹
İlkokul	5 086	6 069	5 220	16 375	12 832
Ortaokul	1 894	1 225	50	3 169	3 623
Lise	54	24	- -	78	- -
Toplam	7 034	7 318	5 270	19 618²	16 455
Öğretmen sayısı	71	53	59	183	177

1 Kaynak: Fransa Millî Eğitim Bakanlığı, 2007.

2 2006-2007 yılı için Fransız makamlarınca açıklanan ilk ve ortaokul toplam öğrenci sayısı 18 604'tür. Bu sayı 2000-2001 öğretim yılında 14 819 idi. Böylece 2001 ile 2007 arasında %25.5'lik bir artış gözlemlenmektedir. (Kaynak: Maire-Sandoz, 2008).

Okul öncesi, lise ve üniversite öğrencileri ve ilkokul birinci sınıf öğrencileri ELCO derslerine katılmamaktadır. Fransa'da ortamın ve mevcut sayım sistemlerinin belirsiz olmasından dolayı, sağlam istatistik bilgiler elde etmek çok zordur. Ancak yukarıdaki toplam öğrenci sayısı göz önünde bulundurulursa, 20 000'e yakın ilkokul, 15 000'e yakın ortaokul toplam 35 000 öğrenci Türkçe dersleri için potansiyel öğrenci konumundadır. Yukarıda da belirtildiği gibi potansiyel 35 000 öğrenciden yaklaşık sadece ve sadece 19 500 civarında öğrenci bu derslerden faydalanmaktadır.

1.2. Uygulamalar ve sorunlar

Yasal durumu ne olursa olsun, Fransa'da yaşayan bir çocuk 6 ile 16 yaş arası hem okula gitme zorunluluğundadır, hem de bu onun doğal hakkıdır. Anadili ve kültür dersleri sadece göçmen çocuklarına yönelik başlatılmış derslerdir. Bu derslerde kullanılan dil, göçmen çocuğunun ailesinin geldiği ülkenin resmi dilidir. Türkler için, derslerde kullanılan dil standart Türkçedir. Yasal olarak her ne kadar tüm okul öğrencileri ELCO derslerine katılma hakkına sahip iseler de, genelde görülen sadece göçmen çocuklarının bu derslere katıldığıdır, çünkü bu derslere başlayan öğrenciler zaten anadillerini yetersiz de olsa konuşabilenlerdir. Bu dersler Fransa çapında ilkokul ikinci sınıftan sonra başlamaktadır, çünkü çocuğun yaşadığı ülkenin dilinde yazma ve okuma yeteneklerine sahip olması çocuğun dil gelişimi bakımından önemli görülmektedir.

Herhangi bir ilkokulda anadili ve kültür derslerinin açılabilmesi için, dersi talep eden en az 12 öğrenci zorunluluğu vardır. Bu sayı öğretim yılı sonunda okul müdürlerinin özellikle yabancı uyruklu ailelere dağıttıkları, yıllardan beri hiç güncelleşmemiş anketlerde belirlenmekte (bkz. ekte anket formu), ona göre İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından da onaylandıktan sonra derslere başlanılmaktadır.

Bu derslerin gerçekleşebilmesi için başka üç etken daha vardır. Bunlardan birincisi, o dersleri verebilecek uygun durumda bir öğretmenin olmasıdır. Öğretmenler her bölgeye bir yıl önceki toplam öğrenci sayısı temel alınarak atanmaktadır. Türk ailelerinin çoğunlukta oldukları bölgelerde en fazla 3 öğretmen görevlendirilmektedir, ama bu sayı çoğu illerde tektir. Bu durumda da bir öğretmenin haftalık ders verebileceği uygun zamanı kısıtlı olduğundan her okulda ders verebilmesi mümkün olamayabiliyor. İkinci önemli etken ise dersliklerin bulunamamasıdır. Bazı bölgelerde gerek belediye yetkilileri, gerekse okul müdürlerinin bu tür derslere kolaylık sağladıkları söylenemez. Örneğin Lyon bölgesine bağlı Ain ilinin bir ilçesinin Belediye başkanı 14 yıldır Türkçe derslerinin gerçekleşmesini kesinlikle engellemektedir. Üçüncüsü ise Türk nüfusunun dağınık bir coğrafyaya yayılmış olmasıdır. Fransa'da Türk nüfusunun az olduğu yerlerde yaşayan Türkiye kökenli ailelerin çocukları ELCO derslerinden faydalanamamaktadır.

Ders günü ve saati olarak, bu dersler ilk başlarda (1980'li yıllarda) haftada 3 saat veriliyordu (şu an tüm Fransa güneyinde, sadece Gironde bölgesinde bu hâlâ geçerlidir); ama öğrenci sayısının artması ve öğretmen sayısının da yetersiz olmasından dolayı ders saati sadece bir buçuk saate indirilmiştir. Bu dersler geçmiş yıllarda okulların haftalık

ders programları içinde gerçekleşmekteydi (*entegre dersler*), ama öğrencilerin diğer arkadaşlarından ayrılmamaları ve işlenen ders programlarından yoksun kalmamaları için anadili ve kültür derslerinin %90'ı ders saatleri dışında yapılmaktadır (2002-2003 öğretim yılında bu rakam %79'du). Böylece dersler çarşamba tüm gün ve cumartesi öğleden sonra yapılabilmekte (Fransız eğitim sisteminde, ilk ve ortaokullarda çarşamba günü okul olmayıp ders yapılmamaktadır). Bu öğretim yılında (2008-2009), Fransa Millî Eğitim Bakanlığı, ilkokullarda cumartesi sabahı derslerini kaldırmıştır. Bu karar gelecek yıl tüm ortaokullar için de geçerli olacaktır. Yalnız ortaokullardaki cumartesi dersleri çarşamba sabahına alınacaktır. Hatta bu durum birçok ortaokulda çoktan beri uygulanmaktaydı. Bu uygulama ile, Çarşamba sabahları ders verebilme olanağı da bir nevi kısıtlanmış olacaktır. Hatta ilkokullarda Cumartesi sabahı derslerin kalkmasıyla, hafta içine eklenen, ek ders gereksinimli öğrencilere yönelik, iki saat dersi de göz önünde bulundurursak, anadili ve kültür derslerine kalan zaman boşluğunun daha da azaldığı gözlemlenmektedir.

Fransız eğitim sisteminde ilkokul birinci sınıftan başlayarak lise son sınıfa kadar her öğrenci her üç ayda bir karne alır. Bu karne öğrencilerin değişik derslerdeki notlarından ibarettir. Her üç ayda velilere gönderilen bu karne ile veli çocuğunun başarısını, gelişimini ve okul içi davranışlarını takip edebilmektedir. Bunun yanı sıra ilkokul üçüncü sınıf ve ortaokul birinci sınıf başlarında her öğrenci sadece Fransızcadan ve matematikten ibaret ulusal bir yazılı değerlendirmeye tâbi tutulmaktadır.

Anadili ve kültür derslerinde öğretmenler Fransız sisteminden esinlenerek Fransız Müfettişler ile hazırladıkları bir karne dağıtırlar. Yalnız hiçbir hükmü ve resmiyeti olmayan bu karne, ne mecburidir, ne de Fransız öğretmenler tarafından bilinmekte ya da göz önünde bulundurulmaktadır. Verilen bu değerlendirme sadece Türk velinin çocuğunun Türkçe anadili ve kültür derslerindeki başarısını takip etmesini sağlamaktadır. Bu da anadili ve kültür dersleri öğretmenleriyle Fransız öğretmenler ya da okul yöneticilerinin arasındaki iletişim kopukluğunun ve hiçbir bağlantının olmadığına kanıttır.

Tatil günleri, çocukların spor etkinlikleri, ailelerin alışveriş, gezme ve düğünler gibi etkinliklerin yapıldığı günler olduğu için aileler ve çocuklar Türkçe anadili ve kültür dersleri ile bu etkinlikler arasında bir tercih yapma durumunda kalmaktadır. Fransız okullarında ders saati sonrası yapılan derslerde ise yorgun ve bitkin durumda olan çocuklarda derse karşı isteksizlik görülmekte ve derslerden istenilen düzeyde verim alınamamaktadır.

Ayrıca okul günleri okullarda ders saati sonrası "ödevlere yardım" çalışmaları yapılmaktadır. Öğrenciler Türkçe derslerinin olduğu günler çalışmalara katılamamaktadır. Öğrenciler ve veliler yine bir tercih yapma durumunda kalmaktadır. *Entegre* dediğimiz derslerde verimlilik ve devamlılık en iyi düzeydedir. Ancak son yıllarda *entegre* derslerin *differe* derslere (okul saati dışındaki dersler) göre oranı yüzde %15 civarındadır.

Bu durumlar göz önüne alındığında şartların pek de elverişli olmadığı ortadadır. Buna bağlı olarak Türkçe anadili ve kültür dersleri öğretmenlerinin şikâyetlerinin en başında öğrenci devamsızlıkları gelmektedir. Bunların dışında velileri olumsuz etkileyen başka durumlar da vardır. Özellikle Fransa'da başarısızlık gösteren öğrenci velilerinin zaman zaman öğretmenler tarafından yanlış yönlendirildiği gözlemlenmektedir. Onlara göre Fransızca'yı bilmeyen ya da öğrenmekte zorlanan bir öğrencinin Türkçeyi öğrenmeye kalkması kafasını karıştırmaktan başka işe yaramaz. Velilerin bir kısmı bu yönlendirilmelere inanmaktadır. Bu nedenle veli çocuğunu Türkçe derslerine göndermek istememektedir. Ancak biz konunun uzmanları olarak her ne kadar velilere çocuklarının anadilini ve kültürlerini öğrenmelerinin ne kadar faydalı olduğunu anlatsak da, velilerin birçoğu vurdumduymaz davranışlarına devam etmektedirler.

Şimdiye kadar Fransa'da anadili ve kültür derslerine yönelik herhangi bir araç-gereç oluşturulmamıştır. Gelen öğretmenler beraberlerinde getirdikleri ve Türkiye'de uygulanan okuma-yazma kitaplarını aynen Fransa'da uygulamışlardır. Çocukların yaşadıkları kültürel ortamdan uzak olan bu ders araç-gereçlerinin içeriklerinin Fransız ders programlarıyla da alakaları yoktur. Bu yüzden, çocukların bu derslere ilgi ve hevesleri beklenilenin çok altındadır.

Fransa'ya yönelik Türkçe ve Türk Kültür Dersleri için kaynak kitap hazırlandığı ve bunların 2009-2010 öğretim yılı için tüm öğrencilere dağıtılacağı bilgisini edindik. 30 yıl bir süreden sonra böyle bir kaynak kitabın oluşturulmuş olması sevinc verici bir haber! 2005 yılında yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk Kültür Dersleri ile ilgili olarak program yeniden düzenlenmiştir. MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından zaman zaman Türkçe, Türk Kültürü ve Folklor ile ilgili olarak çeşitli CD ve DVD'ler hazırlanmakta, bu araç-gereçler öğretmenlerin kullanımına sunulmaktadır.

Anadili ve kültür dersleri öğretmenleri geldikleri ülkeler tarafından eğitilmiş olarak ilk ve ortaokullarda göreve başlamaktadırlar. Türkçe anadili ve kültür dersleri öğretmenleri Fransa'ya beş yıllığına gelmektedirler. Bu öğretmenler 1998 yılına kadar Türkiye'de yurt dışı öğretmenlik sınavını kazanıp gidecekleri ülkenin dilini bilmeden gelen öğretmenler idi. Bu tarihten itibaren, Türkiye'den gelmeden önce gidecekleri ülkeye göre dil sınavına tâbi tutulmaya başladılar³. 1983 yılından itibaren hem geldikleri ülkenin Eğitim ataşeliklerine bağlı, hem de buldukları yerel Fransız müfettişlerin denetimi ve sorumluluğu altında görevlerini sürdürmektedirler.

Ders dışı faaliyetlerin en başında 23 Nisan hazırlıkları gelmektedir. Bu durum Türkçe derslerinin bir buçuk saatin çok üstüne çıkılmasına da olanak vermektedir. 23 Nisan çalışmalarını, ders saati dışında tatillerde Türk derneklerinde, kültür merkezlerinde ya da

³ Fransa için bu sınav, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığının 24 Temmuz 1998 tarihli ve 07243 sayılı genelgesi ile 1999 öğretim yılından itibaren geçerli olmuştur. Buna rağmen 2004 tarihli konu ile ilgili Milletvekili Jacques Domergue'in Meclis'e sunduğu raporunda (Rapport n°1618, Assemblée Nationale, 2004), Anadili ve Kültür derslerinin iki sorunundan birinin, çoğu öğretmenin hâlâ yeterince Fransızca'ya hakim olmamasından bahsediliyor, özellikle de Türk öğretmenleri örnek gösteriliyor.

belediyenin tahsis ettiği bir salonda yapılabilmektedir. Türk çocukları için kendi dillerini ve kültürlerini sergileme fırsatı buldukları bu törenler onların psikolojilerini olumlu etkilemektedir. Son yıllarda bu törenler Fransız okullarının da katkılarıyla ortaklaşa düzenlenmekte ve katılımında büyük bir artış görülmektedir.

1.3. Türkçe anadili ve kültür dersleri: öneriler

Türk ailelerinin çoğunluk olarak ikamet ettiği ve dolayısıyla Türk kökenli öğrencilerin de çok sayıda oldukları yerleşim merkezlerinin okullarında Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesini sağlamak gerekmektedir. Eğer bu mümkün olmuyorsa, en azından Türkçe anadili ve kültür dersleri semtlerin okullarında öğretilmelidir.

Türk dilini ve kültürünü burada doğup büyüyen Türk kökenli çocuklara aktaran ikidilli kitaplar ve okul gereçleri hazırlanıp, çocuklara dağıtılmalıdır. Bu araç-gereçler bilimsel verilerden, araştırmalardan yola çıkılarak, öğrencilerin psikolojik ve sosyal gereksinimleri göz önünde bulundurularak ve ikidilliliği geliştirecek yönde hazırlanmalıdır. Kaynak kitabın olmasıyla birlikte Almanya ve Hollanda'da olduğu gibi seviye tespit sınavları düzenlenebilir.

Anadili ve kültür dersleri sadece okullarda verilen derslerle geliştirilemez. Özellikle de bu çocuklar anadilleri dışında başka bir dilde eğitim alıyorsa, okullarda ve bazı derneklerde verilen Türkçe dersleri aileler ve dernekler aracılığıyla anadili geliştirecek yöndeki faaliyetlere destek verilerek geliştirilmelidir.

1.4. Tartışma ve sonuçlar

Bu bildirimde, amacımız Fransa'da anadili ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimini hem tanıtmak hem de sorunlarını inceleyerek bunlara çözüm aramaktır.

Anadili ve kültür dersleri daha başlangıç yıllarından itibaren birçok eleştiriye maruz kalmışlardır. Bu eleştiriler her ne kadar yerinde ise de, varolan sistem hiç veya çok az bir değişime uğramıştır. Bu derslerin daha iyi bir çerçeveye oturtulması Fransa Millî Eğitim Bakanlığı tarafından istenilmiş ama eğitim sistemine yabancı bir cisim olarak algılanmıştır. Gautier-Kızılyürek'e göre (2007: 146-147) derslere iki tür eleştiri yapılmıştır. Birincisi, bu dersler Fransa Millî Eğitim Bakanlığını rahatsız etmekte çünkü eşitlik ve tekel eğitim sistemi felsefesine dayanan Fransız eğitim sistemine aykırıdır. İkincisi ise, bu dersler haftalık ders programı dışındaki saatlerde gerçekleştiğinden, amaçlarından biri olan gençlerin Fransız toplumuna entegrasyonlarını sağlama işlevini yerine getirmemesidir.

Türkçe anadili derslerine ilginin azalmasının başında iki tarafın da, hem Fransa'nın hem de Türkiye'nin, bu derslere yeterince önem vermemesi gelmektedir. Fransız yetkililerinin ortak çalışma oluşturup ortak içerik belirleme, araç-gereç üretme ve dil bilen öğretmenler seçme taleplerine Türkiye Cumhuriyeti MEB çok geç cevap vermiştir (Gautier-Kızılyürek, 2007: 148). 2000 yılında Türkiye Cumhuriyeti MEB Talim Terbiye Kurumu, bu dersler için üç bölümden oluşan bir öğretim program taslağı hazırlamıştır,

bunlar: anadili olarak Türkçe, Türk kökenlilere Türk kültürü ve yabancı dil olarak Türkçeden ibarettir. Yalnız şimdiye kadar Fransızcaya çevrilmediklerinden dolayı, Fransız eğitim ortakları tarafından bilinmemektedir. Fransa Millî Eğitim Bakanlığı da cumhuriyet okullarında bölgesel özellikleri güçlendirme korkusundan bu derslere ciddi şekilde önem vermekten çekinmiştir. Örneğin 1982'den itibaren Türkiye bu derslere katılan öğretmenlerin ödemelerinin ve de eğitimlerinin bir kısmını Fransa Millî Eğitim Bakanlığının üstlenmesini talep etmiştir. Her ne kadar gelen öğretmenler 1990'lı yıllardan itibaren birkaç saat eğitim görseler de, Fransa Türkiye'nin taleplerine cevap vermemiştir. Ayrıca bu derslerin Fransız okul projelerine katılmalarını hiçbir zaman zorunlu kılmamıştır.

İki tarafın da bu hareketsizliği, suskunluğu ve derslerin okul dışı saatlerde gerçekleşmesi maalesef bu derslerin önemini, öğrenci potansiyeline rağmen, gün geçtikçe azaltmaktadır.

"Bu derslerin dışlanma niteliklerini kaybetmelerini, statü değiştirmelerini ve de diğer yabancı diller gibi Millî Eğitim programlarına dahil edilmelerini beklerken, acilen öğretmenlere etkili bir eğitim zemini oluşturulmalıdır. Nitekim, Türkçe anadili ve kültür derslerinin devamını sadece etkili bir iyileştirme sağlayacağından, orta vadede, Fransız eğitim sistemine de entegre edilecekler" (Gautier-Kızılyürek, 2007: 156).

Anadili ve kültür dersleri her ne kadar şu anki eğitim şartlarına ve öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin beklentilerine cevap vermese de, Türkçenin resmi olarak Türklerin yoğun yaşadıkları bölgelerdeki okullarda yabancı dil olarak öğretilmesi çoğu sorunları çözecektir. Bu derslerin Fransız eğitim sisteminde daha çok önem kazanması, öğrencilerin bu derslere verdikleri önemi arttıracaktır. Fransız Millî Eğitim Bakanlığı bu gerçeğin bilincindedir ama maalesef maddi sorunları da peşinde getirdiği için durumun değişmesi zaman alacağına benzer.

2. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi

Fransa ortaöğretim sisteminde yirmi kadar dil okutulmaktadır. Bu dillerden 12 tanesi birinci yabancı dil olarak okutulmaktadır. Bunlar: Almanca, Arapça, Çince, Hollandaca, modern İbranice, İngilizce İspanyolca, İtalyanca, Japonca, Lehçe /Leh dili (Polonya dili), Portekizce, Rusçadır.

İkinci dil olarak okutulanlar, saydığımız dillerin yanı sıra Türkçe ve Fransa'nın bölgesel dilleridir. Bunlar da: Bask dili, Breton dili, Katalanca, Korsika dili, Kreol dili, Gallo dili, Malezya dilleri, Alsas dilleri, Moselle dilleri, Occitan-Oc dili, Tahiti dilidir.

Yabancı dil Türkçe öğretimi Fransa'da 1994 yılında yayınlanan bir bakanlık kararnamesiyle Fransız ortaöğretim programına alınarak 15. resmî yabancı dil olarak yürürlüğe girmiş olupFransa Millî Eğitim Bakanlığının Türkçe Baş Müfettişliği'nin denetimi altında, bakanlığın yabancı dil öğretim programlarına bağlı olarak yürütülmektedir.

Buna göre, öğrenciler, Türkçeyi 4 yıl olan ortaokulun üçüncü yılından itibaren 2. yabancı dil olarak, liseden itibaren ise 3. yabancı dil olarak seçebilmektedirler. Lise bitirme

(Bakalorya) sınavlarında ise bu dili 1. dil olarak seçme olanağına da sahiptirler. (Bu arada bir hatırlatma yapmak yerinde olacaktır: Fransa eğitim sisteminde 1. yabancı dil öğretimi ilkokul 2. Sınıfta (CE1) başlar; 2. yabancı dilin ise ortaokulda 2. sınıfta -Türkiye'de söyleniş biçimiyle 7. sınıfta- başlatılmasının yaygınlaştırılması öngörülmektedir.).

2.1. Derslerle ilgili genel yönetmelik ve programlar

Fransız Millî Eğitim sistemi bünyesinde öğretilen tüm yabancı diller ortak bir temele oturtulmuş olmakla birlikte her dil için, o dile özgü (dilsel, sosyo-kültürel, ...) farklılıkları göz önünde bulunduran, bakanlığın tayin ettiği dil komisyonunca kaleme alınmış bir program vardır.

Ancak, Bakanlık, yabancı dil öğretimini Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Programı (*Cadre Européen Commun de Référence pour les Langues-Common European Framework of Reference for Languages*) temelinde yeniden düzenlemeyi öngörmüş ve bunu uygulamaya koymaya başlamıştır. Buna bağlı olarak, ilkokuldan başlayarak lise bitirme sınavları da dahil tüm yabancı dil ölçme ve değerlendirmeleri de Ortak Çerçeve Programı'nda belirtilen ölçütlere göre hazırlanmaktadır.

2.2. Öğretmen kadrosu ve görev bölgeleri

Yabancı Dil Türkçe öğretmenlerinin görevlendirilmesi, tamamen diğer yabancı dillerde olduğu gibidir.

Öğretmen olmak için Fransız veya bir Avrupa ülkesi vatandaşı olup üniversite lisans diplomasına sahip olmak gereklidir. (Fransız M.E.B.'nda şu günlerde görüşülmekte olan ve yürürlüğe konulması düşünülen yeni reform tasarısına göre, bundan böyle CAPES öğretmenlik sınavına başvurmak için lisans değil, Master 2 diploması sahibi olmak gerekecektir.)

Bazı üniversiteler lisans ve lisans üstü Türkçe diploması vermektedir: bunlar arasında, "Türk İnceleme ve Araştırmaları" (Études turques) bölümü olan Paris Doğu Dilleri ve Uygarıkları Enstitüsü veya kısa adıyla INALCO ile Strasbourg Marc Bloch Üniversitesi sayılabilir.

Öğretmenler için bir sözleşmeli (*contractuel*), bir de devlet memuru olmak üzere iki farklı statü vardır:

Birinci statüdekiler, kadrolu devlet memuru olmayan öğretmenlerdir. Sözleşmelerinin her yıl yenilenmesi söz konusudur.

İkincisi ise, Devlet CAPES sınavından geçerek (*Certificat d'Aptitude Professionnelle pour l'Enseignement Secondaire*, Orta öğretim Meslekî Yetkinlik Belgesi) devlet memuru olarak göreve atanan asil öğretmenlerdir. Bu sınavlara şimdilik yalnızca, halen görev yapmakta olanlar, yani sözleşmeliler başvurabilir (*concours réservé de CAPES*). Bundan başka, İngilizce, Almanca, vb. yaygın dillerde ise daha başka sınav sistemleri de vardır (*CAPES interne / externe*).

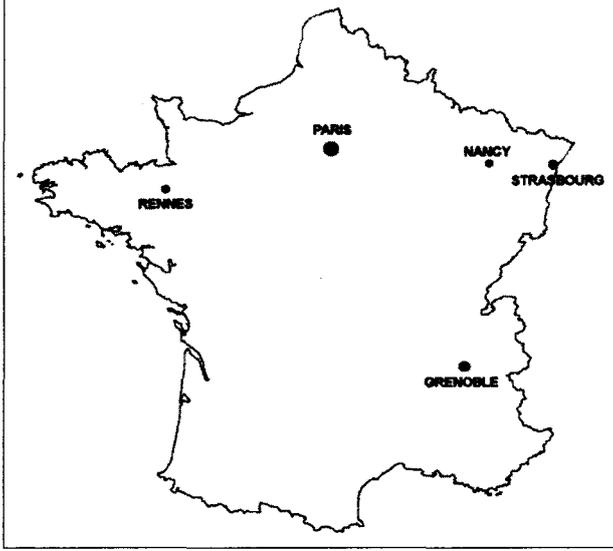
Bunun yanı sıra, birçok dil için CAPES üstü olan ve master öğrenimini bitirmiş olanlara açık bir sınav (AGREGATION) daha vardır ; ancak Türkçe öğretmenleri için henüz bu yol açık değildir.

CAPES diplomalı asil öğretmenler, haftada 18 saat, AGREGATION sahibi olanlar ise 15 saat ders vermekle yükümlüdürler.

Fransa'da Yabancı Dil Türkçe öğretimi henüz pek yaygın olmadığından Yabancı dil Asil Türkçe öğretmeni sayısı da azdır (toplam 7 kadar).

2008-2009 öğretim yılında bu öğretmenlerin görev yaptığı başlıca yerler arasında Paris, Strasbourg, Nancy, Grenoble, Rennes kentleri sayılabilir. Bunların dışında başka bazı yerlerde sözleşmeli çalışan öğretmenler de bulunmaktadır.

Grafik 1: Fransa'da Yabancı Dil Türkçe asil öğretmenlerinin görev yerleri (2009).

2.3. Yabancı dil Türkçe derslerinin önemi

Lise çağındaki Türk kökenli öğrenciler için Yabancı dil Türkçe öğretimi, birçok avantaj sağlamaktadır: Bunlardan ilki, bu öğrenciler Türkçede birçok temel beceri ve edinimlere sahip olduklarından başka bir dile göre daha kolay iyi not alabilmekte ve notları karnelerinde toplam not ortalamasını olumlu etkilemektedir. Ayrıca, öğrenciler bu dersler sayesinde lise bitirme sınavlarında İngilizce veya herhangi bir dil yerine 1. dil olarak da seçebildikleri Türkçe sınavına daha etkili biçimde hazırlanabilmektedirler.

Bitirme sınavları dışında, bazı devlet memurluğu sınavlarında da Türkçe yabancı dil olarak seçilebilmektedir.

Fransa MEB Yabancı dil Türkçe öğretiminden sorumlu ilk Baş Müfettiş sayın Altan Gökalp 2001 Avrupa Diller Yılı dolayısıyla Ankara'da yaptığı konuşmasında bu durumun önemini belirtirken şunları da vurguluyordu:

"Türkçe ikinci veya üçüncü yabancı dil olarak öğrenilip lise bitirme sınavında birinci dil olarak seçilebildiği için 20 üzerinden 10'dan yüksek alınan her puanın 5'le çarpılarak⁴ toplam sınav puanlarına eklendiği bir konumdur ve orta sosyal düzeyin altındaki ailelerin çocukları için en büyük lise bitirme şansıdır".

"Bu yönlendirmelerin ucunda da eskiden "Türkoloji" denen, bugünkü sosyal bilimler boyutuyla "Etudes Turques", "Turkish studies" olarak gelişen uluslar arası uzmanlık alanlarına katkı da var" (Gökalp, 2001: 156).

Sayın Gökalp, Fransa'da ilk orta ve liselerde Türkiye kökenli onbinlerce çocuk bulunduğu da dikkat çekerek şu değerlendirmeyi yapıyordu: *"[Bunların] binde birine Türkçeden bir uzmanlaşma şansı tanısak ve bu olanakları gerçekleştirebilsek her halde kazanmış oluruz" (Gökalp, 2001: 156).*

2.4. Öğrenci kitlesi ve Türkçe derslerinin yürütülmesiyle ilgili gözlemler ve bazı sorunlar

Yabancı dil Türkçe derslerine çoğunlukla Türk kökenli göçmen çocukları devam etmektedir.

Bunun yanı sıra az sayıda Fransız öğrenci de bu dersleri izlemektedir. Dersler, ortaokul, lise ve lise üstü Yüksek Meslek Eğitimi (BTS, Brevet de Technicien Supérieur) öğrencilerine yöneliktir.

Sınıflar ise öğrencilerin dil düzeylerine göre oluşturulmaktadır.

Ancak, okullarda, yabancı dil Türkçe derslerinin düzenlenmesinde birtakım sorunlar yaşanıyor. Şöyle ki, ders programları çerçevesinde Türkçe dersi açmak için gereken yeterli sayıda öğrenci bulma zorunluluğu, sınıf açma olanaklarını kısıtlıyor ve çoğu zaman, derslerin ders programı dışında (Cumartesi sabahları, hafta içi öğleden sonranın son saatleri, yani başka derslerin olmadığı zamanlarda) yapılmasını gerektiriyor (Yalçınkaya-Aral, 2001). Bir başka sorun da, Türkçe dersleri birçok zorluklara rağmen yerleştirilmeye çalışılırken Türk kökenli öğrencilerin bir kısmı, çoğu zaman da öğrenimde güçlüklerle karşılaşanlar, "Ben Türkçe biliyorum, Türkçe derslerine niye gideyim?" yaklaşımıyla bu derslere ilgi göstermeyebilmektedirler.

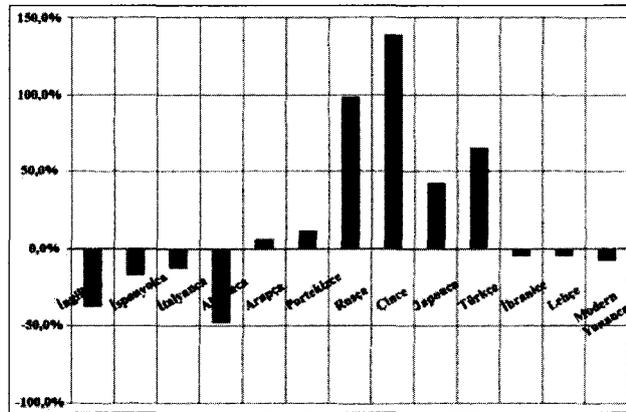
Okulda verilen derslerden başka, bulunduğu bölgede yabancı dil Türkçe dersi olmayan, çeşitli nedenlerle Türkçe derslerine katılamayan öğrenciler, Fransa Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Uzaktan Öğretim Merkezi CNED'in Türkçe derslerine kaydolabilmektedirler. Şimdilik yalnızca lise son sınıf öğrencilerine yönelik olan bu derslerle öğrenciler lise bitirme sınavlarının Yabancı dil Türkçe sınavlarına hazırlanırlar (Jolly-Yılmaz, 2001). Cned öğrencileri son birkaç yıldır yazılı ve sesli/sözlü ödevlerini internet yoluyla, elektronik olarak da yollayabilmekte, bu ödevler Cned öğretmenlerince yine elektronik olarak düzeltilerek aynı şekilde öğrencilere iletilmektedir. Bu yöntemle ödev daha kısa zamanda öğretim merkezine ulaşıp düzeltilerek ödev sahibine gönderildiği için birçok öğrenci artık bu yolu tercih etmektedir.

⁴ 2009'da bu not 5 ile değil, 4 ile çarpılmaktadır.

Cned'de toplam 13 yabancı dil eğitimi verilmektedir. 2001-2009 yılları arasında bu dillere kayıtlı öğrenci sayısı aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 4: 2001-2009 yılları arasında CNED'deki yabancı dil eğitimine kayıtlı öğrenci sayıları

Yıllar	İng.	İsp.	İtal.	Alm.	Arap.	Port.	Rus.	Çin.	Jap.	Türk.	İbra.	Leh.	Mod. Yun.
2001-02	8690	4371	1696	2465	663	396	183	142	159	89	113	86	53
2002-03	8666	4753	1683	2448	768	344	222	180	160	110	107	96	78
2003-04	9524	5744	1759	2551	908	701	316	169	176	94	129	109	73
2004-05	6530	4484	1603	1845	844	577	356	190	161	111	87	99	51
2005-06	6774	4318	1532	1766	849	555	332	216	164	119	120	100	65
2006-07	6182	3885	1488	1448	837	538	358	282	204	121	87	89	44
2007-08	5943	3795	1515	1403	827	472	358	317	216	137	77	90	47
2008-09	5439	3641	1488	1302	707	441	363	338	227	147	108	82	49

Grafik 2: 2001-2009 öğretim yılları arası CNED'e kayıtlı lise son sınıf öğrenci sayısının gelişimi.

İng.	İsp.	İtal.	Alm.	Arap.	Port.	Rus.	Çin.	Jap.	Türk	İbra.	Leh.	Mod. Yun.
8690	4371	1696	2465	663	396	183	142	159	89	113	86	53

Bu grafikte görüldüğü gibi, Türkçe, kayıtlı öğrenci sayısı çok yükselme gösteren diller arasındadır (Çince, Rusça, Türkçe, Japonca).

Uzaktan Öğretim'le Türkçe derslerini izleyen öğrencilerin büyük çoğunluğu Türkiye kökenli göçmen ailelerin çocuklarıdır. Bunların küçük bir kısmını ise, anne veya babasının görevi nedeniyle yurtdışında yaşayan ve buldukları ülkedeki bir Fransız lisesine kayıtlı gençler oluşturuyor. Örnek vermek gerekirse, Amerika, Kanada, Portekiz, İsviçre, Bulgaristan veya Rusya'dan bu dersleri izleyen öğrenciler vardır. Öğrencilerin yıl

boyunca çalıştıkları her ünitenin sonunda yolladıkları ödevlerden elde ettikleri notlar devam ettikleri okula yollanır ve karnelerine işlenir. Ayrıca, lise bitirme sınavlarında sözlü yabancı dil sınavına girecek öğrencilerden on-on beş Türkçe metinden oluşma bir liste istenmektedir. Öğrenciden, sınav görevlisinin bu listeden seçeceği bir metin üzerine konuşması, sorulacak sorulara yanıt vermesi beklenmektedir. Cned'le öğrenci, yıl içinde Türkçe derslerinde üzerinde çalıştığı metinlerle kendi listesini iyi bir şekilde hazırlanarak oluşturma şansına sahiptir. Bunlar da öğrenci için göz ardı edilemeyecek olanaklardır.

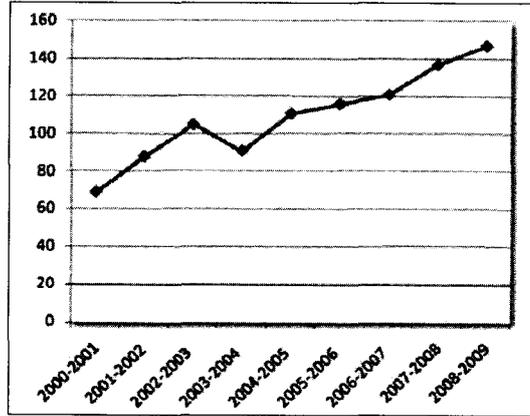
2.5. Öğrenci sayısı

Ortaokul düzeyinde yabancı dil Türkçe öğretiminden yararlanan öğrenci sayısı Fransa çapında pek yüksek değildir.

Liselerde Fransa çapında yabancı dil Türkçe derslerini izleyen öğrenci sayısı ile ilgili, elimde kesin veriler yoktur. Bu sayının yaklaşık 1000 olabileceği düşünülebilir. Buna, az önce belirttiğim, Uzaktan Öğretim Merkezi CNED'e kayıtlı 147 öğrenciyi de eklemek gerekir.

Cned'de Türkçe derslerine kayıtlı toplam öğrenci sayısı yıllara göre şöyledir:

Grafik 3: 2000-2009 öğretim yılları arası CNED'de Türkçe derslerine kayıtlı toplam öğrenci sayısı.

Fransa'da 2001-2002 öğretim yılında ortaöğretim kurumlarında okuyan Türk kökenli onbinlerce öğrenci olduğu dikkate alındığında yabancı dil Türkçe öğretimiyle ilgilenebilecek potansiyel öğrenci sayısının yüksek olduğu söylenebilir.

Lise ve lise üstü öğretim sonu sınavlarında Yabancı dil Türkçe sınavlarına giren öğrenci sayısı

Bu dersleri izleyen ve izlemeyen tüm öğrenciler dahil, lise bitirme sınavlarında her yıl toplam 3200 öğrenci yabancı dil Türkçe sınavına girmektedir. Buna ek olarak lise

sonrası/lise üstü meslekî eğitim bitirme sınavlarında (BTS) ise her yıl 120 öğrenci Türkçe sınavlarına girmektedir⁵. Bu da oldukça yüksek bir sayıdır.

2.6. Yabancı dil becerisinin saptanıp belgelenmesi

Fransa'da Yabancı dil Türkçe sınavları, yabancı dil öğretim programlarında olduğu gibi, Fransa MEB'nin tüm diller için belirlediği ortak sınav yönetmelik ve koşullarına göre düzenlenir.

Öğrencinin yabancı dil sınavları için seçebileceği 30'dan fazla dil vardır. Ancak, öğrenci hangi dilden sınava girmek istiyorsa yıl içinde seçimini yaparak sınav merkezine kaydolmak zorundadır.

Burada genel veya düz lise, teknik lise ve meslek lisesi olmak üzere 3 tür lise vardır.

Öğrenci, öğrenim gördüğü lise çeşidine, bölümüne, Türkçeyi seçtiği dil düzeyine (birinci, ikinci veya üçüncü dil) bağlı olarak yazılı veya sözlü sınava girer. Geçen yıllarda yapılmış bazı sınav sorularını internette görmek mümkündür.

Sözlü sınavlarda genel olarak öğrenci yine yukarıda belirtilen ölçütlere göre sınav heyetine sunduğu 10 veya 15 metinden biri üzerinde sunuş yapar. Daha sonra heyetin sorularını yanıtlar. Sözlü anlatım değerlendirme ölçütleri yine MEB Tebliğler dergisinde belirtilmiştir.

Ancak, dil öğretimi için olduğu gibi yabancı dil bilgi ve beceri düzeylerinin ölçülmesine ilişkin yönetmelikler de 2000'li yıllardan itibaren tamamen Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Programı ve Ölçütleri temeline oturtulmaya başlanmıştır.

Almanya'da TELC (*Language Tests*) adlı bir kurum, bu çerçeveye uygun olarak çeşitli dillerde ölçme ve değerlendirme testleri hazırlamıştır. Bunlar arasında Türkçe -şimdilik yalnız A1 düzeyinde- ölçme ve değerlendirme testleri de vardır.

2.7. Gereçler ve sınırları

Fransa'da Yabancı dil Türkçe dersleri için hazırlanmış, CNED'in kendi kayıtlı öğrencileri için hazırladığımız ders gereçleri dışında belli bir ders araç gereci veya kitap yoktur.

Öğretmenler, Fransız Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe programı çerçevesinde kendi malzemelerini kendileri üretmeye çalışmaktadırlar. Sonuç olarak ders malzemesi alanında bir boşluk vardır.

Teknolojik gelişmeler artık, öğretmenlerin az masrafla kendi gereçlerini geliştirmelerini günden güne daha da kolaylaştırmaktadır. Örneğin bir kamera, MP3 kayıt âleti ile resim ve ses kaydetmek oldukça kolaydır. Sonra bunları *youtube*, *dailymotion* gibi video paylaşım siteleri sayesinde özel bir teknik bilgi gerekmeden dünyanın her yerindeki insanlarla paylaşmak bedava ve son derece kolay olmaktadır. Ayrıca öğretmenler *Hot*

5 Veriler Fransa Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe Genel Müfettişi Stéphane DE TAPIA tarafından bildirilmiştir.

Potatoes vb. gibi programlarla birçok karşılıklı etkileşimli (interaktif) alıştırmalar üretip internete koyabiliyor, sonra da blog yoluyla bütün bunları açıklama ve içeriklerle birlikte öğrencilere ulaştırabiliyorlar.

Bunun yanında, yabancı dil Türkçe öğretiminde öğrencilerin anlama, dinleme, anlatma becerilerini geliştirmek için telif hakları sorunu olmadan kullanılacak ve internette paylaşılacak çeşitli yazılı, resimli veya sesli özgün (otantik), belgelere gereksinme var. Şimdiki halde bunun tek yolu, yazarlardan, belge sahiplerinden izin istemektir. Ancak bu, öğretmenin çalışmasını zorlaştıran son derece güç ve karmaşık bir iştir.

Bu anlamda, Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Programı'nın Türkçe gibi az öğretilen yabancı dillerin eğitime katkısı olacağını düşünüyorum:

Öncelikle Ortak Çerçeve ile ilgili ülkelerin tümünde kullanılacak ortak bir kitap yazımını ve kullanımını sağlayabilir.

İngilizce gibi dillerin öğretimi dünya çapında o kadar yaygındır ki bu dillerin her biri için onlarca öğretim metodu, kitabı vardır.

Oysa Türkçe gibi öğretimi yaygın olmayan, öğrenci sayısının oldukça düşük olduğu dillerde bu çalışmalar pek yeni ve yaygın dillere bakarak pek azdır. Bu anlamda, Avrupa Ortak Çerçevesi, Avrupa'da hatta ondan da geniş bir alanda kullanılacak dil öğretim kitapları hazırlanmasını mümkün kılacaktır.

2.8. Sonuç ve birkaç öneri

Telif hakları konusunda Türk hükümeti (örneğin TRT aracılığıyla) dünyanın her yerindeki yabancı dil Türkçe öğretmenlerinin örneğin internet yoluyla ulaşıp ücretsiz kullanabileceği görsel-işitsel-yazılı veya resimli belgeler önerebilirse bizim işimizi çok kolaylaştırmış olacaktır. Örnek olarak İngiliz radyosu BBC ile Ulusal Fransız Radyosu RFI'yi anımsatmak isterim: bu kurumların internet sitelerinde İngilizce veya Fransızca öğretiminde her öğretmenin kullanabileceği birçok radyo, televizyon programları ve yazılı basın belgeleri vardır. Hatta bunların birçoğu için hazırlanmış alıştırmalar da bulunmaktadır.

Yeni teknoloji olanaklarını daha geniş biçimde kullanmak için, bizim, Türkçe öğretmenleri olarak bir ağ oluşturmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu şekilde, öğrenciler için her gün hazırladığımız her türlü gereçleri ortaklaşa paylaşıp kullanabilir, dünyanın her yerinden birbirimize ulaşarak fikir alışverişinde bulunabilir, Türkçe öğrenme serüvenlerinde öğrencilerimize daha çok destek olabiliriz.

Son olarak da, Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Programı hepimizi ilgilendirdiğine göre Yabancı Dil Türkçe öğretim kitapları, araç gereçleri hazırlayan veya hazırlamayı düşünen meslektaşlara bu gereçlerin hazırlanmasına veya anadili Fransızca olan öğrencilere uyarlanması çalışmalarına katkıda bulunmaktan memnurluk duyacağımızı belirtmek isteriz.

Gelin, Yabancı Dil Türkçe öğretimi alanında birlikte çalışalım!

Kaynakça

- Akıncı, M.-A. (2009). "Fransa'da Türkçenin Anadili ve Yabancı Dil Olarak Eğitimi", in D. Yaylı & Y. Bayyurt (eds), *Yabancılarla Türkçe Öğretimi: Politika, Yöntem ve Beceriler* (s. 204-222). İstanbul: Anı yayınları.
- Akıncı, M.-A. (2008). "Language use and biliteracy practices of Turkish-speaking children and adolescents in France", in V. Lytra & J.N. Jorgensen (eds), *Multilingualism and identities across contexts: Cross-disciplinary perspectives on Turkish-speaking youth in Europe* (s. 85-108). Copenhagen: University of Copenhagen Pres.
- Gautier-Kizilyürek, S. (2007). "Les Enseignements de langue et culture d'origine en France: Chronique d'une mort annoncée? Le cas de la langue turque", in F. Baider (ed.), *Emprunts linguistiques, empreintes culturelles* (s. 141-158). Paris: L'Harmattan.
- Gökalp, A. (2001). "Fransız Milli Eğitim sisteminde Türkçenin konumu", in *Avrupa'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sempozyumu toplantı notları* (s. 150-156). Ankara: TDK.
- Jolly-Yılmaz, A. (2001). "Fransa Milli Eğitim Bakanlığı'nın bir kuruluşu olan CNED'de Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi", in *Avrupa'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sempozyumu Toplantı Notları* (s. 347-359). Ankara: TDK.
- Kastoryano, R. (2003). "Les Turcs d'Europe et leur désir d'Europe", *Cemoti*, 36, <http://cemoti.revues.org/document1497.html> (online paper).
- Maire-Sandoz, M.-O. (2008), "Les Enseignements de langues et de cultures d'origine (ELCO)", *Ressources, INRP*, n°31, s. 5.
- Manço, U. (2004). "Turcs d'Europe: Une présence diasporique unique par son poids démographique et sa complexité sociale", in A. Manço (ed.), *Turquie: Vers de nouveaux horizons migratoires?* (s. 153-177). Paris: L'Harmattan.
- Petek, G. (2004). "Les ELCO, entre reconnaissance et marginalisation : Langue de France", *Hommes et Migrations*, n°1252, s. 45-55.
- Yalçınkaya-Aral, P. (2001). "Paris'te, Racine lisesinde yabancı dil olarak okutulan Türkçe eğitiminin konumu, uygulamaları ve karşılaşılan sorunlar", in *Avrupa'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sempozyumu Toplantı Notları* (s. 45-49). Ankara: TDK.

İnternet adresleri:

- **Fransa'da Türk Dil(ler)i İnceleme ve Araştırma bölümü olan üniversiteler ve yüksek öğretim kurumları:**
Paris Doğu Dilleri ve Uygarlıkları Enstitüsü (Institut National des Langues et Civilisations Orientales): <http://www.inalco.fr>
Strazburg Üniversitesi: <http://turcologie.u-strasbg.fr/>
- **Öğretmenlik sınavlarıyla ilgili:**
AGREGATION diploması sınavı (Diplôme d'agrégé de l'enseignement secondaire supérieur (AESS)):
http://www.universites.tn/francais/divers/conc_exam/conc_agregation/p_con_agr_let_shum.htm
- **Fransa Millî Eğitim sisteminde okutulan yabancı dillerle ilgili:**
Fransız ortaöğretim okullarında okutulan dillerin listesi: <http://www.senat.fr/rap/r03-063/r03-0631.html>

Lise sonrası Yüksek Teknisyen okulu bitirme sınavlarında (BTS) alınabilen diller:

<http://www.education.gouv.fr/bo/2006/27/MENS0601639N.htm>

İkinci yabancı dil öğretimi için ortak hedefler "Objectifs communs à l'ensemble des LV2":

http://www.cndp.fr/textes_officiels/college/programmes/bprglv2/objectifs_lv2.pdf

• **Fransa'da Yabancı Dil Türkçe öğretimi ile ilgili:**

Tükçenin Yabancı Diller arasında alınmasıyla ilgili Fransa Millî Eğitim Bk.lığı Tebliğler Dergisi B.O. n°46, 15.12.1994, s. 3342. / <http://www.turkishlanguage.org/enseigtr.htm#metinler>

İkinci dil olarak Yabancı Dil Türkçe Programı: Fransa Millî Eğitim Bk.lığı Tebliğler Dergisi

B.O. HS n°9, 9 octobre 1997, Hors Série, s. 145-157: http://www.cndp.fr/textes_officiels/college/programmes/bprglv2/turc.pdf

• **Fransa MEB Tebliğler Dergisi n° 23, 08.06.2006, "Yabancı Dil öğretiminde yapılan yeni düzenlemeler"**

(B.O n°23 du 08 juin 2006), "La rénovation de l'enseignement des langues vivantes étrangères" ; ve "**Anaokulu ve ilkokulda ders saatlerine ilişkin bakanlık kararı**" Arrêté du 25 juillet 2005 relatif aux horaires des écoles maternelles et élémentaires (B.O. n°31 du 1er septembre 2005 – JO du 5 août 2005) /

http://trf.education.gouv.fr/pub/edutel/flash/201005_langues_etrangeres.pdf

• **Lise bitirme sınavlarıyla ilgili:**

Lise bitirme (Bakalorya) sınavlarında seçilebilen dillerin listesi: Fransa MEB sitesi, Tebliğler Dergisi n°30, 24.07.2003: <http://www.education.gouv.fr/bo/2003/30/MENE0301542N.htm>

Lise bitirme sınavları, Yabancı dilde Sözlü Anlatım Becerisini Değerlendirme ve Ölçme fişi, (Fiche d'Evaluation de l'Expression Orale en Langue Vivante) B.O. N° 42, 16.11.2006, Sayfa 2342 veya B.O. n° 36, 25.09.2008.

Yazılı dil sınavı örnekleri: Genel/ Düz lise - 2008 yılı yabancı dil Türkçe sınavı "BAC GENERAL L ES S LV1 TURC 2008": <http://www.intellego.fr/soutien-scolaire-Terminale-L/aide-scolaire-Turc/Sujet-BAC-L-2008-Turc-LV1/24553>

• **Yabancı Dil Öğretimi ve Ölçme-Değerlendirmede temel alınan Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Programı:**

http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre_FR.asp

• **Ortak Çerçeve doğrultusunda hazırlanmış dil testleri:**

<http://www.telc.net/telc-Tuerkce-A1.356+M5c50842c46a.0.html>

• **Ders kitapları ve araç-gereçler, bloglar (eldeki verilere göre):**

Fransa Uzaktan Öğretim Kurumu CNED, Yabancı Dil Türkçe Ders kitabı:

<http://lycee.cned.fr/contenus/connexe/contenus/languesscolaires/turc/Tu-terminale.asp>

Birinci üniteden örnekler:

<http://lycee.cned.fr/contenus/connexe/contenus/languesscolaires/Sequences1/Sequence1-Turc/TU01TE0-SEQUENCE-01.pdf>

• **Bloglar (eldeki verilere göre):**

Yabancı Dil Türkçe blogu (Ayşe JOLLY YILMAZ):

<http://coursdeturc.brequigny.over-blog.com/>

• **Dil öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanmış radyo-TV programları:**

İngiliz radyosu BBC: <http://www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish/>

Ulusal Fransız Radyosu RFI : http://www.rfi.fr/lffr/statiques/accueil_apprendre.asp

• **Bilgisayar programları:**

Hot potatoes alıştırma ve test hazırlama programı: <http://web.uvic.ca/hrd/halfbaked/>